

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
NELJAKÜMNE ESIMESE ISTUNGI
PROTOKOLL**

Tallinnas

6. märtsil 2009

Kohalviibijad

KHNI liikmed:

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik
Tiina Pappel, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Aivar Pilv, advokatuuri juhatuse esimees
Madis Ernits, õiguskantsleri asetäitja-nõunik
Urmas Reinsalu, Riigikogu liige (saabus kell 12.05, lahkus 13.42)
Ken-Marti Vaher, Riigikogu liige (saabus kell 12.15, lahkus 13.47)
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik, asendusliige
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Maakohtu kohtunik, asendusliige

Teised osalejad:

Igor Amann, Tallinna Ringkonnakohtu esimees (lahkus kell 13.48)
Helve Särgava, Harju Maakohtu esimees (lahkus kell 13.47)
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu esimees (lahkus kell 13.48)
Rubo Kikerpiil, Pärnu Maakohtu esimees (lahkus kell 13.48)
Pavel Gontšarov, Viru Maakohtu esimees (lahkus kell 13.48)
Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees
Rein Lang, justiitsminister (saabus kell 12.55, lahkus 13.47)
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi asekancler
Maris Järv, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse juhataja
Gerly Kiipsaar, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Kadri Roos, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Juhatas:

Protokollis:

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Kadri Roos, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus 12.00

Lõpp 14.00

Päevakord:

- 1. Eelmise istungi protokollki kinnitamine**
- 2. Nõusoleku andmine Viru MK Jõhvi kohtumaja juhi kohtunik Viljo Junolainen'ile 5 % lisatasu määramiseks**
- 3. Informatsiooni jagamine kohtute lisaeelarve ning selle rakendamise kohta**

1. Eelmise istungi protokollki kinnitamine

Rask: Kohal on 7 kvoorumiõiguslikku KHNI liiget, seega on kvoorum otsustusvõimeline. Alustame päevakorra läbitöötamisega. Esitatud on kolmepunktiline päevakord, millest esimene on protokollki kinnitamine. Vastav istung toimus 11.-12. detsembril. Kas kellelgi on täiendusi või parandusi? Neid ei paista olevat. Kes on poolt või õigemini, kas keegi on vastu? Keegi ei paista olevat. Seega on protokoll kinnitatud.

Eelmise istungi protokollki kinnitamine.

KHNI liikmetel parandusi, täiendusi ei ole, protokoll on kinnitatud.

- 2. Nõusoleku andmine Viru MK Jõhvi kohtumaja juhi kohtunik Viljo Junolainen'ile 5 % lisatasu määramiseks**

**erakorralise KHNi
päevakord - Gontšarov**

Rask: Teine päevakorrapunkt on nõusoleku andmine kohtumaja juhile lisatasu määramiseks. Teeksin ettepaneku, et asekanstler Marko Aavik teeks selle punkti osas ettekande.

Aavik: Viru Maakohtu esimees Pavel Gontšarov on teinud ettepaneku, et seoses kohtumaja juhi vahetumisega määrata 5% lisatasu kohtumaja uuele juhile Viljo Junolainen'ile.

(KHNi istungile saabus kell 12.05 KHNi liige Urmas Reinsalu, Riigikogu liige)

Aavik: Kõigile kohtumajade juhtidele on vastav lisatasu määratud sõltuvalt kohtumaja kohtunike arvust, vastav raha on eelarves olemas. Ettepanek on, et KHN annaks nõusoleku ministrile lisatasu maksmiseks.

Rask: Kas on küsimusi? Ettepanekuid? Korraldame hääletuse.

Poolt: 7

Vastu: 0

Erapooleitud: 1

Kas kellelgi on täiendusi? Täiendused puuduvad.

Otsus: Anda nõusolek Viru MK Jõhvi kohtumaja juhi kohtunik Viljo Junolainen'ile 5 % lisatasu määramiseks

3. Informatsiooni jagamine kohtute lisaelarve ning selle rakendamise kohta

I ja II astme kohtute
2009 eelarve muutmiir

Proks
palgaandmed.xlsx

Rask: Justiitsministeerium on ettevalmistanud eelarve muutmise käskkirja. Vastavalt kohtute seadusele peab eelarve muutmine saama KHNi seisukoha. Sellest tulenevalt tegin Aavikule ettepaneku kutsuda kokku KHN, et vältida menetlusvigu. Tegemist on meie põhilise päevakorrapunktiga. Võimalik oleks alustada hääletamisest, aga see ei oleks õige. Arvan, et meil võiks toimuda arutelu, mis on fokuseeritud käskkirjale, kuid tuleb käsitleda ka muid aspekte. Annaksin sõna Aavikule, kellel palun selgitada, milliseid kokkuleppeid või üritusi on selle käskkirjaga seoses toimunud, milline on Justiitsministeeriumi üldine lähtekohta ja kuidas peaks kärbeta korral säilima õigusemõistmine.

Aavik: Ilmselt on nende eelarve muudatuste taust siinoliijatele teada, see on põhjustatud riigieelarve raskest olukorrast. Riigikogu on vastu võtnud lisaelarve, mis vähendab kõigi asutuste eelarvet. Ka kohtutel väheneb eelarve 7%. See käskkiri, mis on lisatud materjalina, on tingitud lisaelarvest. Kärbe on kõigile proportsionaalselt välja jagatud. Meil ei ole muud käitumisvõimalust, sest selline seadus on vastu võetud. Küsimus on selles, kuidas saada hakkama, et minimaliseerida kärbeta negatiivne mõju. Esmaspäeval kogunesid kohtujuhid siia laua taha. Arutati, kuidas plaanitakse kärbet ellu viia, ning nendest seisukohtadest võiks kasu olla ka teistele kohtutele. Alternatiive palju ei ole, personalikulude osas on kaks valikut: koondada või leida võimalusi ametnikega suhtlemiseks, saavutamaks üksmeel, et koondamist ei tule ning anda nõusolek palga vähendamiseks. Enamik kohtutest leidis, et kõige mõistlikum lähenemine oleks solidaarne palkade vähendamine, seda teed on ka enamik kohtuid läinud. See toimub läbi kommunikatsiooni ja valikute mõistetavaks tegemise. Kui oleks vajadus koondada, siis ei oleks mitte vajadus koondada 7%, aga koondamishüvitiste katmiseks tuleks koondada ca 20% ametnikke. Selle tee mõju oleks katastroofiline. Sellest, kuidas kohtu esimehed on edasi kommunikeerinud, millised on meeleolud – teeksin ettepaneku, et igaüks räägiks ise, kuidas nad kavatsevad kärpe ellu viia.

Rask: Kõik võivad küsimusi esitada. Saan aru, et esmaspäeval oli nõupidamine ja solidaarsushääletus. Võib asuda seisukohale, et Justiitsministeerium suhtleb kohtuasutustega ja kohtuasutust juhivad kohtu juht. KHN on tüütu asutus, kes ei lase kõike otsustada. Võib-olla ei ole kõik lugenud esmaspäevase koosoleku protokollit, vähemalt minule on see esitatud. Kas ollakse kursis sealsete otsustega?

Aavik: Ma kirjutasin vastavad otsused KHN-i kutses lahti.

Pappel: Mul tekkis küsimus seos käskkirjaga, et mis kuulub personalikulude alla, kas personalikulude sisse on arvestatud ka pensionile ning lapsehoolduspuhkusele siirduvate kohtunike palgakulud?

Aavik: Siin see ei väljendu, sest sellist fondi eraldi ei ole, aasta algusel on juba tehtud prognoos pensionile või lapsehoolduspuhkusele siirdujate osas ning see raha jagati juba kohtute vahel ära. Sellest tulenevalt ei pidanudki kohe aasta alguses koondama.

(KHNI istungile saabus kell 12.15 KHNI liige Ken-Marti Vaher, Riigikogu liige)

Pappel: Kas selle arvelt on võimalik otsustada reservi muuta?

Aavik: Seda reservi ei ole, see raha anti juba summast arvestades alla. Justiitsministeerium ei hoia seda raha endale, see raha on viimastel aastatel kohtutele alla jagatud. Eelmisel aastal oli ÜKT raha, sel aastal jagati see raha baaseelarvega alla, siis me ei teadnud sellest lisaeelarvest. On olemas minimaalne reserv nagu alati, 10 miljonit, mis on 500 miljoni kohta vähe. Meil on oht, et jääme miinimumi, igal aastal on lisataotlusi.

Rask: Sel aastal mingisugust tulemustele orienteeritud lepingute sõlmimist ei tule?

Aavik: Hetkel selleks raha ei ole, samas midagi välistada ei saa. Kui eraldatakse selleks vahendeid või kui aasta kestel selgub, et hetkel reservi jäänud summadest tekib teatav ülejääk, siis on see võimalik. Reservi võimalused on väga piiratud, on tegelikult oht, et jäädakse sellega aasta lõpus hoopis miinusesse.

Rask: Kust seda leida võiks? Kui suur oli see summa eelmisel aastal?

Aavik: 5 miljonit. Me ei tea, kuidas kujuneb reservi kasutamine, kui hakkab tekkima lisataotlusi, praegu on juba teada üsna suures osas ekspertiisikulude kandmise vajadus. Selgub kõige varem kevadel-suvel.

Kerstna-Vaks: Kuidas kohtud seda otsust teevad? Käskkirjadega?

Aavik: Kohtud teevad käskkirjad, meie teeme VV määruse kohtunikuabide osas koos teiste ametikohtadega, minister annab määruse kandidaatide osas. Kui vaja muuta palgaastmeid, saab seda minister teha. Muud ministeerium teha ei saa, aga peavad tegema kohtujuhid käskkirjadega.

Kerstna-Vaks: See on põhipalgast, lisatasudest? Või võetakse 7% kõigest, mida isik kokku saab?

Aavik: Palgamäär võrdub põhimääruga, lisanduvad lisatasud. See tuleneb ka Riigikohtu analüüsist – kõige vähem probleeme on lisatasu vähendamisega, keerulisem on astmepalgaga, siin on vaja saavutada mõistmine.

Kerstna-Vaks: Meil oli nimekiri kohtus, kirjas oli, et vähendatakse 7%, keegi ei saanud aru, millele nad alla kirjutasid.

Kiidjärv: Kohtus saadeti laiali ringkiri, millega nõustusin, selles oli seletatud solidaarsust. Kui on olemas sõnastus, kus kasutatakse sõna palgamäär, siis seda paberit ei ole mina näinud.

Aavik: Ma soovitan minna kaugemale, kui meili saatmine. Suhelda ametnikega vahetult

Kiidjärv: Kõik, kui selline on toimunud. Kui on jutt sellest, mida räägivad ametnikud kabinetis, siis nagunii nad räägivad. Kõik on saanud eraldi kirjad, kõik teavad.

Aavik: See käskkiri peab olema kaalutletud ja põhjendatud, mitte, et lihtsalt viidatud riigieelarveseadusele. Käskkiri peab olema motiveeritud ning isik peab olema nõus.

Rask: Teeks ühe lähenemisenurga selgeks – oleme olukorras, kus raha ei ole ja ei tule?

Aavik: See on Padari seisukoht.

Rask: Me oleme tuletõrje rollis, eraldi teema on, et selline eelarve ei toeta õigusemõistmise arengut. Selles mõttes on üks aspekt, et täna on täitmata 6-7, aasta lõpuks 17-18 kohta. Üks kohtunik on riigile miljon aastas. Aasta keskmisena oleks muutud 12-15 miljonit. Kas on võimalik teha aasta eelarvet, et prognoosida kohtunike kohtade mittetäitmist?

Aavik: Vastaksin, et on halb ja väga halb valik, see pole täpne arvutus.

Rask: Jah, on natuke vähem. Jätame selle kõrvale, meil ei ole põhjust rääkida valitsuse ja parlamendi otsustustest. Me saaksime täpsemalt piiritleda küsimuste ringi, selleks palusin Riigikohtu analüütikutelt mingisugust õiguslikku analüüsi, et jutuajamine oleks natuke konkreetsem. Mina isiklikult seda analüüsi toetan, ainuke palve KHNIle on, et see kogu ei saa teha mingeidki soovitusi, mis ei ole kooskõlas kehtiva õiguskorraga. Äärmiselt halb oleks, kui teeksime solidaarsusele baseeruvaid otsustusi, millel pole seaduslikku alust. Kindlasti saadakse sellest erinevalt aru, sest see puudutab igaühe rahakotti. Igal kohtuametnikul on õigus pöörduda kohtusse ning me ei saa selles osas kafkalikult käituda. Ühelt poolt peame säilitama õigusemõistmise vähemalt sellel tasandil, mis ta on olnud, teiseks rangelt õiguslikku otsustusprotsessi jälgides, et kellegi subjektiivsed õigused ei oleks rikutud.

Ernits: Ütlesid, et osa otsustusest on teinud seadusandja ja seda siin teemaks tõstma ei peaks – õiguskantsleri palvel tahaks teha avalduse ja avaldada nõrdimust selle kohtu sõltumatuses kõigutamise üle, sest selline mulje praegu jääb seoses kohtunike teistkordse karistamisega võrreldes teiste ametnikega. Tegemist võib olla põhiseaduslikkuse probleemiga.

Aavik: Võib-olla annaks ehk Riigikogu liikmetele sõna.

Reinsalu: Enne seda, kui muudatus tehti või vastu võeti, kas enne seda KHn oma seisukohta ei kujundanud?

Rask: KHn unustati ära.

Aavik: Rask KHNI juhatajana olek saanud selle kokku kutsuda.

Rask: 12.-13. veebruaril oli kohtunike täiskogu, millel justiitsminister väljastas kohtute seaduse muutmise eelnõu Riigikohtu esimehele teadmiseks. 13. veebruaril sai Rask selle kell 15.45, palvega anda arvamus esmaspäevaks. Riigikohtu esimees teatas, et oleme teadmiseks võtnud, sellise lühikese ajaga ei ole võimalik arvamus kujundada. Aastaid avalikus elus olles võtsin ühendust peaministri, rahandusministri ja õiguskantsleriga, seejärel sain teada, mida otsustati – koalitsiooninõukogu oli teinud otsuse, seda teemat

diskussiooniks ei avatud. Küsisin Heiki Loodi käest, kui vähendatakse kohtunike palkasid, kas see käib seaduses sätestatud korras ja kuidas luuakse uus õiguslik alus ametnike palga vähendamiseks. Too eelnõu tulnuks vastu võtta teispäeval vastu kolmapäeva. Loodi sõnul teispäeval seda eelnõud ei ole ja ei tule. VV-l oli kavatsus luua alus palkade vähendamiseks, seda ei loodud. Olen veendunud, et oleks tasunud vaadata kohtute seadust ja seda küsimust, mida Rask proovis nädalavahetusel teada saada, oleks saanud KHNis arutada – oleksin kasutanud võimalust ja kutsunud kokku erakorralise KHNi. Räägin seetõttu, et ehk keegi tunneb selle menetluse käigu vastu huvi. Tegemist on eelmise aasta lumega, seda saab arutada õiguskantsleri esitatud aspektist, nii nõrdimuse kui põhiseaduspärasuse osas. Oleme fakti ees, et on olema otsustused, on tarvis nendega leppida, et raha on nii palju. Minu soovitus on see, et mineviku vigadest tuleb tulevikus õppida. Ma ei taha ette oma seisukohta välja öelda, aga me saame soovitada ainult kokkuhoiumeetmete rakendamisel, et oldaks rangelt kooskõlas seadusega. Ei saa lubada, et pärast ütleb ametnik, et teda survestati, et ta pidi alla kirjutama. Sellest vallanduvad kohtuliku kaitse kaasused, seda ei saa soovida kohtule, Justiitsministeeriumile ega Eesti Vabariigile. Kuidas kohtud sellega hakkama saavad, on kohtu esimeeste teema. Justiitsministeerium valmistas vastava eelnõu ette, aga Rahandusministeerium ei nõustunud. Me ei saa arutada koalitsiooni küsimusi. Kui ehk kellelgi on küsimusi mulle, et miks ma ei kutsunud KHNi erakorraliselt kokku.

Reinsalu: Üks asi on poliitilised otsused, väga tõenäoliselt võivad samad küsimused uuesti tõstatuda, millist rolli KHN siis endale ette kujutab? Mis hetkest on piir, et kas teema on ministeeriumi otsus või KHNi arutada? See teema kerkib sõltuvalt majanduse seisust ja meil on pigem negatiivsemad kui positiivsemad valikud. Kohtute seaduse muutmine oli pretsedent. Üks asi on pikalt arutatud kõrgemate ametiisikute palgatõusu peatumine, võib rääkida õiguslikest põhjendustest kui ka solidaarsusest. Kohtuniku täiendav palgakärbe – oli kaks seadust, millest üks on teisest üle. Kerkib esile kohtunike sõltumatuse probleem, kui vaadata teiste kõrgemate ametnike puhul. Pretsedent oli stabiliseeriva pügala kõrvaldamine. Küsimus on, kas selle peaks taastama, kas muud poliitilised korrad tagavad selle niisama. Õiguskantsleri arvamust tuleb võtta väga tõsiselt.

Aavik: Pügalate lisamine või olemasolu ei ole siiani määranud midagi, kõik sõltub parlamendi tahtest midagi muuta või puutumata jätta. Ma arvan, et asjaga tegelemisel üksnes pügalate endi pärast ei ole mõtet.

Rask: Oli kirjutatud küll, et ei tohi vähendada, aga taga puudus mehhanism. Tekib küsimus, et kui kohus on kolmas võim, kuidas ta ära kuulatakse. Siin on analüüsiks ruumi. Täna oleme väikese küsimuse juures, võime ehk hääletada.

Pilv: Olen nõus Raski ja Ernitsaga. Advokatuuri esindajana saan aru majandusolukorrast, riigi õigusabi summasid vähendati, advokatuur on need aktseptinud ja proovib hakkama saada. Kohtusüsteemiga tuleb käituda teistmoodi arvestades neid põhimõtteid. Kohtusüsteem peab olema väliselt suveräänne, sõltumatu. Selle kärpega säästab riik raha, aga ei korva seda, mida kaotatakse ja millised spekulatsiooni tekivad. Asi on globaalselt laiem, puudutab kohtumenetlust avalikkuse jaoks. Kohtunikukohtade arv väheneb, menetluses olevate asjade arv suureneb, õiguskonfliktus suureneb, võib arvata, et kohtute töökoormus kasvab veelgi. Avalikkuse jaoks on kohus pudelikael, aeglane ja väheefektiivne. Seega kui lähme kohtuteenistujate palga juurde, võtame motivaatorid ka ära, sealt tuleb ühiskonnale sõnum, mis eitab sealhulgas ka avalikkuse huve. Seetõttu on see kärbe rahaliselt hinnates oluliselt väiksem kui kaasnev probleemistik, mis tuleb majandusse ja õigussüsteemi ringiga tagasi. Riik peaks väga selgelt kuulama, milliseid erandeid teha, ning mitte tegema kärpeid kohtust.

Aavik: See on mõistetav, et emotsioonid tekivad, kindlasti on kultuuritöötajad kogunenud Kultuuriministeeriumis, teistes teised huvigrupid, mis arutavad samu asju, et kõik kukub kohe kokku, kui kärbime. See on ju loomulik. Kõik väikesed kohad lõpuks kokku panduna annavadki vajaliku eelarve kärpe. Paratamatus on, et eelarve on miinuses, selles olukorras hindan, et hea, et niigi läks.

Rask: Tihti pole otsuste juures oluline tulemus, aga kuidas kõik toimus. Hetkel kukkus välja keskpäraselt.

Ernits: § 134 puudub kohtute seadusest. Mehhanismist – kas tulevikus on need garantiid, mis on mõeldud sõltumatuse tagamiseks, mille mõtte lõppastmes on selles, et meie kohtumõistmine toimuks ausas menetluses ja mõistliku aja jooksul, nagu nõuab PS § 15. Kas selleks kohaks pole mitte KHN, mille hääl on vaja erakorraliselt esile tuua – nagu erakorralised olukorrad seda nõuavad.

Pilving: Ma ei nõustu, et § 134 oli deklaratiivne, see andis õiguspärase ootuse, garantii, sotsiaalse tagatise, eristas kultuuritöötajatest ja teistest, kelle vajadused ja huvid on mõistetavad, aga kohtunike huvid olid tõstetud eripositsioonile. Selle kaotamine ei olnud õiguspärane, ei ole proportsionaalne. Kärpe tegemiseks oleks piisanud rakendussättest, mis lülitab selle välja ajutiselt. Mind rõõmustas õiguskantsleri mure ja meelehärm. Kui selle kohta tuleb ka õiguskantsleri arvamus, siis seda suurem oleks rõõm. Küsimus teema osas – mida teha edasi?

Rask: Me ei saa keelata lähtekoha analüüsi. Mõistlik on piirduda teemaga, kuidas ametnike palkadega hakkama saada.

Pärsimägi: Ma ei tea kui efektiivne on kättetoimetamine jne. Teine probleem kohtutes on tõlgid – nad ei tohi osutada teenust, me ei saa menetlusosalisele pakkuda tõlki tasu eest. Me oleme teinud ettepaneku – töötagu poole kohaga. Võiks olla kuidagi nii, et vaba tõlk saab töötada lepingu alusel ning raha tuleb riigile. Kohtud tihti ei saadagi inimesi büroodesse, tõlgid tõlgivad ka niisama, ma ei tea summasid. Aga

ma oleksin väga ettevaatlik ametnike palkade vähendamisega, sest kui nad ei ole motiveeritud, muudab see kohtumenetlust. Kohtunik ei saa vastutada, kui muu personal ei tule asjaga kaasa. Küsimus ei ole, mitu krooni, aga kellele ja millal me maksame; kuidas muuta menetlust efektiivsemaks ilma palku vähendmata.

Aavik: Ma ei kuulnud konkreetseid ettepanekuid. Valikuid võib seada kahtluse alla. Kui te leiate, et valik rääkida läbi personaliga koondamise asemel ei ole hea, siis mis oleks parem alternatiiv, kuidas hakkama saada?

Pärsimägi: Kuidas on analüüsitud toiminguid, mis sisse toovad?

Rask: Kasutada tuleks kohtusisese töökorralduse reserve, iga kohus võib ise vaadata, kust tal vastavaid võimalusi on.

Pappel: Tulevikku vaadates, kui tuleb uus eelarve, tahaks käsitleda, kas kulude vähendamine on ikka ministriumite kaupa solidaarne. Kui vaatasin 2009.a eelarvet, siis Justiitsministeeriumi kärbe on 7,4%, suurem kui enamikel teistel ministriumitel, nt HTM-il on 2,8%, Keskkonnaministeeriumil 2,9%, Põllumajandusministeeriumil 2,6%, Siseministeeriumil 4,7%, rääkimata põhiseaduslikest institutsioonidest. Justiitsministeeriumist oli suurem kärbe Rahandus-, Välis- ja Kaitseministeeriumis. Siit võiks öelda, et justiitsminister on halb läbirääkija. Ilma I ja II astme kohtute tegevuskulude kärpeta oleks JMi keskmine 5,5%, mis oleks teiste ministriumite seas suhteliselt keskmine. Kui analüüsida, kuidas on kärbe jaotatud Justiitsministeeriumi haldusala sees, siis kõige enam on kärbitud kinnipidamiskohtadelt, kohtutelt ja seejärel muudelt – prokuratuur, Justiitsministeerium, EKEI. Mulle jääb arusaamatuks, kuidas ja millistest prioriteetidest lähtuti. Kärpe protsent on igal pool erinev, RIKil 4%, vanglatel 6%, need tekitavad minul küll käsimusi. Kuna kärped jagunevad personali- ja majanduskuludeks, siis personali osas on enim kärbitud kinnipidamiskohti, seejärel kohtuid. Protsentides on kärbitud kohtute raamatupidamiskeskust 10%, prokuratuuri 9%, kohtuid 8%, Justiitsministeeriumi, EKEId ja RIKi 5%. Ei ole arusaadav, mis on olnud prioriteediks. Kui me hakkame uusi otsuseid tegema, siis nii ei ole võimalik, kulud peaksid langema ühepalju.

(KHNi istungile saabus kell 12.55 Rein Lang, justiitsminister)

Rask: Ülevaatenähtena, siin on küsimusena, miks on haldusalas erinevalt kärbitud, välja on toodud võrdlevad andmed Justiitsministeeriumi haldusala sees. Puuduvad selged motiivid ja ei ole selge, miks on kohtusüsteem olnud see, mille osas on kõige ulatuslikumalt kärpeid tehtud. See on poliitiliste valikute ehk prioriteetide küsimus. Saime teada, et oluline oli sisejulgeolek. Kindlasti olid ka kultuuritöötajad ja õpetajad, seega VV teeb ainult õigeid valikuid, mis ongi kogu tõde. KHNina ei saa me selle kohta seisukohta avaldada. Ma olen Markoga vaieldnud, kas kohtusüsteemis on piisavalt raha või ei. Mina leian, et ei ole, Marko leiab, et seda ei kasutata efektiivselt.

Aavik: Kui võrrelda teiste riikidega, siis ei ole meie rahastus kohtusüsteemile oluliselt väiksem või keskmiselt suurem, oleme suhteliselt keskel.

Rask: CEPEJ analüüs näitab kärpete eelset 2006.a seisu, erinevad riigid kasutavad erinevat meetodikat. Oleks hea, kui saaks arutada, mida need võrdlusandmed näitavad. Me ei paista välja halva ega hea poolest. Tänapäevane seis on teistsugune, kui oli siis.

Aavik: 2006.a oli halb aasta, 2007.-2008.a tõsteti õigusemõistmise eelarvet oluliselt. Kohtud on paremas olukorras praegu pärast kärpeid, kui 2007.a.

Rask: Otsuste tegemise menetlust on KHNile selgitatud. On kaks teemat. Seda kuidas tehti kohtute seaduse muudatust, see on analüüsi objekt, seda KHN muuta ei saa. Tänapäevane eesmärk on konkreetsetelt Justiitsministeeriumi käskkiri ja kuidas selles olukorras õigusemõistmisega edasi minna. Vaieldamatult tulevad järjest välja need aspektid, kuidas toimus menetlemine parlamendis, VV-s, kuidas seati prioriteedid. Kui sul oleks võimalik seisukohad välja öelda.

Ernits: Samuti mis puudutab kohtute seaduse § 41 lg 2, mille kohaselt annab KHN eelneva seisukoha eelarve põhimõtete kohta.

Lang: Kas VV oleks pidanud ootama KHNi? Kui seadust on rikutud, on võimalik menetleda, kuid sel hetkel ei olnud muud moodi võimalik. Tegemist oli poliitilise valikuga, kõik pidid personali- ja majanduskuludest hoidma kokku 7%, debattide käigus tehti erand sisejulgeolekule – politseile, KMA-le, piirivalvele, sellest tulevalt peavad erandi saama ka vanglad ja prokurörid. Prokurörid pidid tegema kärpe 5%, ütlesin, et tuleb kärpida 7%. Selline otsus on minu poolt tehtud. Need (lehel) ei saa olla absoluutne tõde. Kuna kohtunike palk on seadusest tulenev, tuli muuta seadust. See oli ka pakettis riigieelarve seadusega. Avaliku teenistuse ja töölepingutega on pudru ja kapsad- Justiitsministeerium esitas Rahandusministeeriumile eelnõu, millega oleks olnud võimalik muuta palka selge protsendina. Samamoodi oleks olnud võimalik muuta töölepinguseadust, kuni 10% 1 kord aastas, kuid see ei leidnud poliitilist toetust. See on kalk selgitus. Mismoodi see igal pool ellu viiakse, kohalikes omavalitsustes, ministriumites, see on müstifikatsioon, olen seda meelt. Võim oleks võinud anda instrumendi. Ega kui raha ei ole, ei saa ka välja maksta, mis aga ei vähenda nõudeid riigi vastu, nagu tuleneb VÕSist. On kaks võimalust – lisatasude korral summade vähendamine, mida saab teha juhi käskkirjaga, põhipalkade korral on see problemaatiline, see on võimalik ainult poolte kokkuleppel. Alternatiiv on selge koondamine.

Selle vahel tulebki teha valik – juhid kuuluvad inimeste arvamused ära, kui on otstarbekam loobuda, on see inimeste valik. Nii aga õigusemõistmise olukord halveneb. Kutsun üles olema solidaarsed ja pigem nõustuma, nii on võimalik säilitada töökohad. Muul juhul on võimalik ainult koondamine. Madisele vastan, et oli ka üks aasta, kus prokuröri palka ei saanud muuta, nüüd on see säte kehtestatud. Kogu meie riigi ülesehitus oli kantud sellest, et SKP kasvab või jääb samale tasandile, et väikesed muutused absorbeeruvad. Üle poole maailma riikidel väheneb SKP üle 10%. Meil ei saa olla olukorda, kus me siis ei saa mingi rühma palka vähendada, see oleks legalism. Samas, ega Riigikohtu otsus on lõplik, kohtutäiturid on võimalik saata Riigikassasse või Eesti Panka, aga surm ka ei võta sealt, kus võtta ei ole.

Pärsimägi: Kui 10 inimest tuleb koondada, kas selleks raha on?

Lang: Raha ei ole. Kui koondame, ei ole ka kohti võimalik täita, meil on inimesi, kes on olnud tööl üle 10 aasta.

Aavik: Kui 10 inimest tahab koondamist, tuleb koondada 30, et koondamishüvitise maksta.

Reinsalu: See on probleemne olukord, kui vähemus keeldub.

Lang: Mina loodan kohtujuhtidele.

Pappel: Kui palka vähendatakse, kas on õigus teenistujatelt sama palju nõuda? Hommikul oli kohtuhoovis lumi koristamata, kohtudirektor ütles, et loodus on loodus.

Lang: Kui väga vaja on, võtan labida.

Rask: 7% jääb koristamata.

Lang: Igasugune initsiatiiv töölepingu seaduse muutmise osas lõppes. Kui inimene ei ole nõus, tuleb koondada või sama palka edasi maksta. Töölepingu seadus võimaldab vähendada palka koos tööülesannetega, see on realiteet.

Särgava: Ilmselt enamik inimesi teavad, et 18 miljonit krooni kohtunikukohtade raha täitmata kohtade, pensioneeruvate või lapsehoolduspuhkusel olevate kohtunike arvelt, seda raha on kasutatud kohtuametnike palgatõusuks. Seetõttu meil ei olegi sellist reservi, nagu on näiteks Riigikohtul. Täiesti selge on see, et ministereerium on vähendanud nii personali- kui majanduskulusid. Keerulisim on personalilugu – tööpoolest meie kohtus on valikud läbi rääkida ja inimliku läbirääkimise tulemusel saavutada 7%, teine on koondamine, kolmas variant on osaline tööaeg. Koondamine ja osaline tööaeg ei tule kõne alla, kui tahame, et õigusemõistmine Harjumaal ja Tallinnas toimiks. Juriidiliselt on rida probleeme, kuid oma kohtus oleme personaalselt töökoosolekutel läbi rääkinud. Koondamist ei soovi keegi, väga paljudel on juba mees koondamisteatega koju tulnud. See on väikeste palkadega ränk lugu – muutus on 500-900kr, tööd aga nõuame samamoodi. Kohtutes ei ole sisemisi ressursse, tõlgid on rohkem kui koormatud. Sellest peab välja tulema. Selge on see, et ma ise ei poolda kirjalikku paberit ilma selgitusteta. Välistada kohtuvaidlusi ei saa, peame sellega arvestama. Koguaeg oleme harjunud, et politsei toob raha sisse – kas on analüüsitud, palju ka realselt kätte saadakse. Meil on palju täiturite taotlusi asendada trahv arestiga – see on kõigile töö ja maksame arestimajas oleku kinni ka.

Lang: Ma proovin igal pool politsei juhtidele rääkida, et ei määrataks ebareaalset trahve, mis päädib kohtutäituri ettekandega ja inimene satub arestimaja järjekorda, kus saab 3 korda päevas süüa. Siseministriga on sel teemal räägitud.

Vaher: Analüüsina on olemas riigikontrolli audit, mis puudutab tühikäiku. Õiguskomisjonis on arutatud, Justiitsministeerium on planeerimas omi samme.

Kiidjärv: Juhiksin tähelepanu sellele, et on tekkinud või tekkimas olukord, kus kohtud teevad sisuliselt tühja tööd. Kohtule saabub massiliselt avaldusi kohtutäituritelt määratud karistuste, s.o siis rahatrahvide asendamiseks arestiga, kuid samas on prefektuuride eelarveid vähendatud ning arestimajadele ei jätku lihtsalt söögiraha, et arestante vastu võtta. Seega võib juhtuda, et isikud ei saagi mingit moodi karistatud. Arutelu all on olnud isegi kohapealsete arestimajade (Põlva, Jõgeva) sulgemine.

Gontšarov: Solidaarsust ei eksisteeri, kohtunikud on solidaarsematest solidaarsemad. Esmaspäeval ma ei teadnud KHNist. Seetõttu hääletasime, et kasutusel oleks sama praktika – tartu kohtud olid arvamusel, et 7% palgakärbet on võimalik rakendada. Viru on seisukohal, et on võimalik kokku hoida 7% ilma palga langetamiseata. Me ei teadnud siis erakorralisest KHNist. Jääksin oma ettepaneku juurde – kõik kohtud ei ole samasugused ning Harju ja Viru probleemid on erinevad. Ühtlast töökoormust on Tallinnas lihtsam saada. Virumaal on vahemaad 100km ja enam. Kohtujuhile peaks jääma diskretsioon.

Rask: Mida te kavatsete kasutada?

Gontšarov: Direktor väidab, et erinevate kohtute töökoormus kõigub. Ühtlustamiseks on tööplaani muudatud ning kohtunikud ja ametnikud reisivad. Paratamatult on alatöötanud kohtuametnikke, rakendame osalist tööaega. Kohtunikud arutavad asju ka teistes kohtumajades, personal reisib – kantselei jääb nii kohati ilma tööta.

Pilving: Ma ei hakkaks raiskama aega konkreetsetele ettepanekutele tõsta majanduskulude alt personalikulude alla – kuid kui see on võimalik, kas poliitiliselt on võimalik vähendada personalikulusid vähem?

Lang: Jah, kindlasti, kõik ettepanekud on teretulnud. Samas – meie ju ei tegele kinnisavaraga, neid kulusid ei ole RKAS nõus vähendada. Meil oleks küll võimalik ühepoolset hindu vähendada VÕSi kohaselt, aga kuna lepiti, et arveid makstakse 100%, seega see ei tule kõne alla. Küsimus on, mille pealt kokku hoida – kindlasti mitte IT-lahenduste pealt. Panna kõik seisma ei oleks õige järgmise aasta

kontekstis. Vaadake – olukord on väga hull ja palju hullem kui me ette kujutame, raskemad ajad on veel ees. See, et loodame, et olukord jääb siia pidama, see on väga õhkõrn lootus. Mina ei näe, et järgmisel aastal olukord paraneb. Olukorda kirjeldatakse kui õudust. Saneerimisi on ainuüksi Raplas 20, kõik üritavad edasi lükata pankrotte ja lauskoondamisi, saneerimisega antakse 6 kuud hingamisaega. Koondamisteateid tuleb iga päev, võimalik on, et aasta lõpuks on töötuid 100 tuhat. Akadeemiliselt on huvitav järgida seadust ja kutsuda kokku KHN. Asi on väga kehv. Mul on kohtujuhtidele palve – Justiitsministeerium ei proovi väevõimuga inimestelt raha ära võtta – tuleb teha koosolekuid, vajadusel tuleb kohale Marko, tulen mina. Hoiame töökohti – kui me seda ei suuda, vähendame õigusemõistmise kvaliteeti ja saadame inimese töötukassasse.

Rask: RKASi osas on ettepanek pöörduda VV poole, võib-olla teeb erasektor parema pakkumise.

Lang: Justiitsministeerium on kõige suurem RKASi kunde – RKAS tuleb niigi ots-otsaga kokku, et ehitada EKEI uus maja. Laenu ei saa võtta riigi eelarve tasakaalu tagamise vajaduse tõttu.

Rask: RKAS ei saa olla püha kunde. Sügisel seisame ilmselt samade asjade ees. Kui siis justiitsminister ka siis ütleb, et RKAS on püha ja puutumatu, siis ei ole õige.

Lang: Hetkel ei saa me seda rakendada, lepingut ühepoolselt täitmata jätta.

Vaher: Paar küsimust – mis puudutab Madise osundust, ütlesid ise ka, et ei ole võimalik, et see ei korduks. Mis on järgmise korra käitumiskord – protsessikriitika on peamiseks küsimuseks. Teine on ikkagi kohtunike sõltumatuse pügal – on see siis deklaratiivne või sisuline – kas see on ajutine või mõttetu?

Aavik: See säte oli algselt mõeldud uue kohtute seaduse jõustumisel toimunud palgakorralduse muudatuse rakendamiseks, tegemist oli rakendussättega, mis tänaseks enam ei omanud õigusliku tähendust ning kõrvaldati suuremate segaduste vältimiseks. Vaadake palun selle asukohta kohtute seaduses, see ei olnud kohtunike sotsiaaltagatiste normide juures, vaid seaduse rakendusnormide juures.

Lang: Täna on Riigikogu põhiseaduskomisjonis kõrgemate riigiteenijate palga eelnõu. Uueks märgiks on presidendipalk, mille alusel rakendatakse koefitsienti. Esimene lugemine on läbi, on muudatusettepanekute esitamise aeg. Seal on ka kohtunike palgad. See peaks olema küll kohtute seaduses, kuid uus kohtute seadus ei jõustu nüüd. Palk võiks olla kõrgema seaduse sätestada, koefitsient võib olla läbirääkimise koht. Kas vaheraha tuleks kinni maksta kui midagi muutub – kui kohtunike palk tuleb igal juhul välja maksta, tuleks pigem devalveerida, et absoluutnumbrites maksta.

Gontšarov: Kohtunikud on olnud samas paadis teiste kõrgete ametnikega, aga nüüd oleksid nagu solidaarsematest solidaarsemad.

Pilving: Kohtunike palk ei tõusnud.

Pappel: Kohtunike palga arvestamise alus on teistsugune kui ministritel, kelle palk tõusis 2008. aastal kord kvartalis. Kohtunikeri oleks samasugune palgatõus jõudnud 2009. a suvel. Seega ministrite palga külmutamist ei saa võrdsustada kohtunike külmutatud palga kärpimisega.

Lang: Minu palk vähenes esimesel jaanuaril 10%, ei jõudnud aga tõusta eelmisel aastal 10%.

Pilving: Olukord oleks õige, kui kõigil oleks sama tõus ja langus.

Lang: Tõsi, et kohtunikel ja ministreil on arvestuseks erinev alus ja see tuleb ära lahendada kõrgemate riigiteenijate palkadega.

Rask: See on väga hea vaidlus, kas selline palgaproportsioon on õige. Põhiseaduses ei ole kirjas kohtuniku palga suhet. Proportsiooni paika vaidlemine on teine teema. Kõrgemate riigiametnike palkade seadus on peamiselt Riigikogu liikmetele.

Lang: Teistele hakkab see kehtima kohe.

Rask: Selle üle võib vaielda, kujundame palkade kohta seisukoha KHNis. Probleem on pigem selles, et kohtunike palgad peavad olema integreeritud sinna eelnõusse, aga miskit paremat kindlustunnet ei anna. Kontsentreeruks tänasele päevakorrapunktile.

Vaher: Kui järgmine kord on sama olukord, mis siis saab? KHNi kokkukutsumine oleks tundide küsimus, see eelnõu tuli parlamendile ootamatult. Loomulikult oli kiite. Ettepanek oli selles, et KHN võiks need ettepanekud tunni jooksul läbi arutada.

(KHNi istungilt lahkus kell 13.42 KHNi liige Urmas Reinsalu, Riigikogu liige)

Lang: Sellisel juhul on KHN pidevas valmisolekus.

Rask: Selles ei ole küsimus, kõik eelarvemuudatused tuleb KHNis läbi arutada. Kas sellest võetakse kinni on takkajärgi tarkus, aga igasugused muudatused tuleb KHNis läbi arutada.

Aavik: On arutatud.

Rask: Millal seda teemat arutati?

Aavik: Riigikogu kinnitab eelarve, KHN on tasakaaluks täitevvõimu ja kohtuvõimu vahel, muidu peaks täitevvõim ise otsustama. Ei ole mõeldav, et parlamendil oleks kohustus KHN ära kuulata.

Rask: Me saame asjadest erinevalt aru. Olles kehtiva seaduse üks autoritest, nii oli see eelnõu koostamisel ja varem – kui kevadel algab eelarve koostamine, siis saaks KHN öelda, kas on piisavalt raha õigusemõistmise jaoks. Jah, parlamendis on KHNi ja opositsiooni ettepanek kõrvuti, vastasel juhul rikub formaalselt kohtute seadust.

Aavik: Minevikus ei ole KHN kunagi nii käitunud.

Lang: Ei ole mingit probleemi – meil on kohvi, teed, sooja ruumi, KHN võib koguneda millal iganes. Iga kord, kui teeme eelarve osas poliitilise ettepaneku, kutsume KHNi kokku. Kuna meil on arutlusel riigieelarve strateegia, siis peaks erakorraline KHN kogunema järgmisel nädalal.

(KHNi istungilt lahkus kell 13.47 KHNi liige Ken-Marti Vaher, Riigikogu liige, Rein Lang ja Helve Särgava)

Pilving: Eelmise aasta lõpus oli märgitud reservi vaba raha, kuhu see sai?

Rask: Kohtud tahavad juhtnööre, kuidas KHN otsustas – märksõna peaks olema, et me ei tohi käsi väänata või survestada ja me peame kasutama kõiki seaduses sätestatud võimalusi ratsionaalseks käitumiseks.

Amann: Koondamine ei tule kõne alla.

Rask: Iga kohtu esimees võib ise otsustada, kas kärpida 7% või koondada. Probleem on selles, et Eestis ei ole keegi mõelnud kohtusüsteemi kui iseseisva võimu peale. KHN kooskõlastava organina ei esinda kohtuvõimu, ta on suhtlemise vorm.

Aavik: reservist võeti see raha välja. Minu meelest on KHN vajalik organ, millela oleks demokraatlikus riigis täitevvõimul problemaatiline kohtuid hallata.

(KHNi istungilt lahkus kell 13.48 Rubo Kikerpill, Donald Kiidjärv, Pavel Gontšarov ja Igor Amann)

Pappel: Otseselt ei puuduta haldusala, aga uut kõrgemate riigiteenistujate seaduse eelnõud, kas Marko on sellest teadlik?

Rask: See läks lugemisele muudetud kujul, kõrgemad riigiametnikud on asendatud kõrgemate riigiteenijatega, eelnõu on kättesaadav. Tehtud on väike korrigeerimine koefitsientides: III aste 0,85, II aste 0,75 ja I aste 0,55, Riigikogu liikme koefitsient on 0,75. Ja sama eelnõu kohta käib Riigikohtu esimehe liri, mis on kohtunike täiskogu mapi lõpus.

Kerstna-Vaks: Uus tekst ei ole kättesaadav.

Rask: Teema läheb sedavõrd laiaks. Uus teema – mitmed juristid mõtleavad selle üle, kas see otsustusprotsess, millega kohtute seadust muudeti, oli põhiseaduspärane, kas see oli parlamendi otsustus või parlamendi enamuse otsustus. Kodukord näeb ette probleemkomisjoni moodustamise ja riigieelarve on probleem. Toimis koalitsioonisisene kokkulepe, opositsioon jäeti välja. See vajaks analüüsi. Pole mõtet teha nägu, et kõik on korras. Ka siis, kui leitakse, et otsustusprotsess ei vastanud põhiseaduse sättele ja mõttele, ei saa seda tagasi pöörata. Sellest on teadlik minister, Marko jne. On olemas ka tagasitõstmise võimalus.

Pilving: Itaalias saab minna riigi vastu, täitur arestib näiteks ministri auto.

Rask: Kui ollakse nõus, siis esitaksin hääletamisele, et käskkiri võetakse teadmiseks ja KHN asub seisukohale, et eelarve kärpete elluviimine peab olema ranges kooskõlas seaduste ja õigusaktidega, ei tohi kaasa tuua ametnike õiguste rikkumisi. Diskretsiooniõigus peab kohtu esimeestel jääma.

Poolt: 6

Vastu: 0

Erapooletu: 1

Otsus: seisukoht vastuvõetud.

Märt Rask
Juhataja

Kadri Roos
Protokollija